

به نام خدا

بازیابی اطلاعات در نظام بانکداری نوین

مؤلف :

فاطمه استکی اورگانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: استکی اورگانی، فاطمه، ۱۳۶۷-

عنوان و نام پدیدآور: بازیابی اطلاعات در نظام بانکداری نوین /مولف فاطمه استکی اورگانی.

مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۱۴۰ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۵۳۹-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۳۵ - ۱۴۰.

Information storage and retrieval systems

موضوع: ذخیره و بازیابی اطلاعات

Banks and banking -- Technological innovations

بانک و بانکداری -- نوآوری

رده بندی کنگره: Z699

رده بندی دیویی: ۰۲۵/۰۴

شماره کتابشناسی ملی: ۹۸۸۶۳۴۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: بازیابی اطلاعات در نظام بانکداری نوین

مولف: فاطمه استکی اورگانی

ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳

چاپ: زیرجد

قیمت: ۱۴۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۵۳۹-۹

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران
Chaponashr.ir

فهرست

فصل اول: مفهوم شناسی اطلاعات ۹

- اهداف آموزشی فصل ۹
- مقدمه ۱۰
- بخش اول: مفهوم شناسی اطلاعات ۱۰
- انواع اطلاعات ۱۱
- منابع اطلاعاتی ۱۴
- فایل های الکترونیکی و ویژگی های آن ۱۵
- نیاز اطلاعاتی ۱۶
- شکل: از اطلاعاتی واقعی، نیاز اطلاعاتی درک شده، تقاضا و پرسش ۱۷
- دیدگاه پیشگامان در باره نیاز اطلاعاتی ۱۸
- شکل: سلسله مراتب نیاز اطلاعاتی هورتون ۲۰
- بخش دوم: اصول تحلیل و بررسی اطلاعات ۲۳
- شکل: مراحل بررسی اطلاعاتی ۲۴
- چرخه اطلاعات ۲۴
- شکل ۲: سیر پرورش و بررسی اطلاعات ۲۵
- شکل: چرخه اطلاعات ۲۶
- الگوهای تحلیل و پیش بینی اطلاعات ۲۶
- مفهوم تحلیل و پیش بینی ۲۷
- طبقه بندی پیش بینی و الگوهای آن ۲۷

۲۹	پیش‌بینی کمی
۲۹	پیش‌بینی‌های کیفی
۳۰	الگوهای پیش‌بینی اطلاعات
۳۰	الگوی سنتی
۳۱	الگوی جایگزین (برای رابطه میان کاربران، تحلیل گران و کارشناسان جمع‌آوری)
۳۲	شکل: الگوی جایگزین
۳۲	الگوی تجزیه و تحلیل هدف محور
۳۳	شکل: الگوی تجزیه و تحلیل هدف محور
۳۴	تحلیل نوین
۳۴	بخش سوم: ساماندهی و مدیریت اطلاعات
۳۹	ساماندهی دانش
۳۹	ساماندهی اطلاعات
۳۹	معنای محدود ساماندهی دانش
۴۰	روش‌های ساماندهی اطلاعات
۴۰	زبان طبیعی:
۴۰	هستی‌شناسی
۴۱	هستی‌شناسی در علم اطلاعات
۴۲	هستی‌شناسی و وب مفهومی:
۴۲	انواع هستی‌شناسی
۴۳	ویژگی‌های کاربردی هستی‌شناسی در محیط وب

۴۶ رویکردهای عمده به اطلاعات

فصل دوم: ارزیابی اطلاعات ۵۳

۵۳ اهداف آموزشی فصل:

۵۴ مقدمه

۵۴ مفهوم ارزیابی اطلاعات

۵۵ مدل‌های ارزیابی اطلاعات

۵۶ امدل‌های سنتی

۵۸ مدل برداری

۵۹ مدل احتمالی

۶۰ مدل‌های تعامل یا شناختی

۶۳ مدل شناختی

۶۴ مدل طبقه‌ای

۶۶ فعالیت‌های اصلی نظام‌های ارزیابی اطلاعات

۶۷ ارزیابی نظام‌های ارزیابی اطلاعات

۶۹ رویکردهای ارزیابی عملکرد ارزیابی نظام (ربط)

۷۰ دسته‌بندی از نظر راهبرد جستجو

۷۲ بررسی یک مدل ترکیبی

جدول: مراحل تصمیم‌گیری در فرایند جستجو اطلاعات مبتنی بر مدل وانگ و

همکاران (۲۰۰۶) ۷۲

جدول: ارزش سنج‌های ارزیابی در موارد با استفاده یا بدون استفاده از نظام ارزیابی

اطلاعات ۷۶

۷۶ بازخورد در نظامهای بازیابی اطلاعات
۷۶ شکل: مدل ارتباطی شانون وویور
۷۷ شکل: مدل فرایند ارتباط دو طرفه دارای بازخورد
۷۹ شکل: عناصر موجود در فرایند جستجوی تعاملی
۷۹ نقش وب معنایی در بازیابی اطلاعات
۸۵ فصل سوم: نقش بازیابی اطلاعات در پیشرفت بانکداری
۸۵ اهداف آموزشی فصل
۸۶ بانکداری الکترونیکی
۸۷ انواع مدل‌های بانکداری
۹۱ فناوری‌های جدید در صنعت بانکداری
۹۲ ویژگی‌های بلاکچین
۹۳ کسب و کارهای مبتنی بر بلاکچین در صنعت بانکی
۹۷ جدول : دینفعان نظام فناوری بلاکچین کشور و فعالیت‌های کلیدی آنها.
۹۸ کاربردهای بلاکچین در صنعت بانکداری
۱۰۲ ۲. فناوری ابری
۱۰۴ جدول: ویژگی‌های ابر(ادریس و علالدین، ۲۰۱۵)
۱۰۵ سلف سرویس
۱۰۶ جدول: سیر تکامل سلف سرویس‌ها(فیتزسیمونز، ۲۰۰۳).
۱۰۷ ویژگی‌های رایانش ابری
۱۱۱ مدل‌های خدمات و گسترش رایانش ابری

- ۱۱۲ انواع رایانش ابری
- ۱۱۳ جدول: مدل های خدمات و گسترش رایانش ابری
- ۱۱۶ مدل های بانکداری ابری
- ۱۱۸ کاربرد فناوری ابر در بانکداری
- ۱۱۸ -درگاه های بانکداری آنلاین تجاری با دسترسی آزاد:
- ۱۱۹ تجارت خرده فروشی موبایلی
- ۱۱۹ برنامه های کاربردی سلف سرویس برای مشتریان تجاری
- ۱۱۹ مزایای ابر در سیستم بانکی
- ۱۲۲ امنیت
- ۱۲۳ عملکرد
- ۱۲۳ در دسترس بودن بالا
- ۱۲۳ انطباق
- ۱۲۳ روندهای ایجاد کننده تغییرات در صنعت بانکداری
- ۱۲۴ جدول: روندهای ایجاد کننده تغییرات در صنعت بانکداری
- ۱۲۵ تحول دیجیتال در صنعت بانکداری
- ۱۲۵ مفهوم دیجیتالی شدن
- ۱۲۶ شکل: تحول دیجیتال از منظرهای مختلف
- ۱۲۷ شکل: اقتصاد دیجیتال و اجزای اصلی آن
- ۱۲۸ شکل: بررسی اجمالی زمینه های دیجیتالی شدن در صنعت بانکداری
- ۱۲۸ سیر تحول و نسل های بانکداری دیجیتال

شکل: روند تحولات و تکامل بانکداری دیجیتال ۱۲۹

اجرای تحول دیجیتال شدن ۱۳۱

جدول: اجرای تحول دیجیتال ۱۳۲

شکل: مسیر تحول دیجیتال ۱۳۳

منابع و مآخذ ۱۳۵

منابع فارسی ۱۳۵

منابع غیر فارسی ۱۳۷

فصل اول:

مفهوم شناسی اطلاعات

اهداف آموزشی فصل

- آشنایی با مفهوم اطلاعات
- تبیین مفهوم نیاز اطلاعاتی
- تبیین منبع اطلاعاتی
- تبیین انواع اطلاعات
- تبیین تحلیل و پیش بینی اطلاعات
- تبیین الگوهای تحلیل و پیش بینی اطلاعات
- آشنایی با روش‌های ساماندهی اطلاعات

مقدمه

بسیاری، اطلاعات را گاه به پدیده‌های نسبتاً آشنای دیگری تشبیه کرده‌اند که بارزترین آنها تشبیه اطلاعات به «ماده» و «انرژی» است. همین دلیل «اطلاعات» را بجای اصطلاح «انرژی» دانسته‌اند. اطلاعات با مفاهیم دیگری سنجیده می‌شود؛ از جمله اطلاعات و آنتروپی در مکانیک، اطلاعات و احتمال، اطلاعات و بی‌نظمی؛ و اطلاعات و تصمیم‌گیری. البته این گونه تشبیه‌ها در واقع تعبیری استعاری است تا تبیین علمی از ماهیت اطلاعات. بی‌تردید، پژوهش‌های فراوانی درباره مفهوم اطلاعات صورت گرفته است اما تعریفی جامع و مانع که مورد قبول متخصصان رشته‌های مختلف علوم باشد، تاکنون ارائه نشده است (اشرفی ریزی، ۱۳۸۶).

نظریه اطلاع در سال ۱۹۴۹ میلادی برای استفاده در مسائل «ارتباط دور» شکل گرفت. از جهت ریاضیات دو مولف آمریکایی «گلوشانون» و «وارن ویور» موضوع اطلاع را اندازه‌گیری و سنجش برشمردند. از این رو، «اطلاع» در نظریه علمی، یک مقیاس ریاضی است که برای اندازه‌گیری مقدار تازگی پیام نزد گیرندگان از آن استفاده می‌شود. این دو دانشمند آمریکایی با توجه به نظریه ریاضی، واحد «بیت» را واحد اطلاع رسانی معرفی کردند.

بخش اول: مفهوم شناسی اطلاعات

با این وجود، توضیح رسمی کلمه‌ی اطلاعات ممکن است در واژه نامه‌های معتبر یافت شود، برای مثال واژه‌نامه انگلیسی آکسفورد (۱۹۸۵) تعاریف زیر را از کلمه اطلاعات می‌دهد:

- عمل اطلاع دادن یا گفتن: آن چیزی که به انسان گفته می‌شود.

- آگاهی دادن یا آگاه شدن، به ویژه گفتن چیزی یا گفته شدن درباره چیزی.

- چیزی که گفته شده است، اخبار، هوش، کلمه.

- دانش کسب شده در هر حالتی، حقایق، داده، یادگیری، دانستنی‌ها، علم.

مشاهده می‌شود که کلمات اخبار و هوش به عنوان مترادف‌های کلمه‌ی اطلاعات در این واژه‌نامه معروف معرفی شدند.

تعاریف بالا جنبه‌ی دیگری از واژه اطلاعات را آشکار می‌کنند، یعنی اینکه اطلاعات می‌تواند به عنوان یک فرآیند (آگاهی دادن) یا نوعی پیام (خبر) مورد نظر قرار گیرد. با این وجود این تمام داستان نیست، لویتان (۱۹۸۰) اظهار داشت که ۲۹ تعریف مختلف در رابطه با واژه اطلاعات وجود دارد. شیمنت (۱۹۹۳ب) گزیده‌ای از ۲۲ تعریف به کار برده شده بین سالهای ۱۹۶۸ تا ۱۹۸۹ از اطلاعات را در نوشته‌های خود جای داده است.

بدین ترتیب مشکل تعریف روشنی از اطلاعات چندوجهی است. کیس (۲۰۰۷) ادعا دارد که مشکل اصلی این است که واژه اطلاعات برای اشاره به چندین مفهوم مختلف به کار برده شده است. بکارگیری واژه اطلاعات توسط متخصصان حوزه‌های مختلف بخشی از مشکل و نه تمام مشکل است. واژه یکسانی برای اشاره به محرک‌های حسی، بازنمایی‌های ذهنی، حل مشکل، تصمیم‌گیری، جنبه‌ای از تفکر و یادگیری انسان، حالات ذهن، فرآیند ارتباط، قضاوت درباره‌ی ربط اطلاعات با نیازهای اطلاعاتی، و محتوای تخصص موضوعی، دانش مضبوط و اشیاء خاصی که حامل اطلاعات هستند، مانند مدارک، به کار رفته است.

در کوتاه‌ترین تعریف، «داده‌های پردازش‌شده» است. داده‌ها مواد خام بالقوه معنی‌داری هستند که ما آن‌ها را در راستای شناخت و فهم هر مفهوم مادی یا غیر مادی، به واسطه روش‌های پژوهشی، و با استفاده از ابزارهای شناختی به دست می‌آوریم.

داده، یک شرح مقدماتی از یک پدیده، اتفاق، فعالیت یا تعاملات است که ثبت شده، دسته‌بندی شده و ذخیره شده است؛ اما سازماندهی نشده و برای یک منظور مشخص آماده نشده است. داده‌ها عناصر اصلی اطلاعات هستند. داده‌ها در صورتی به اطلاعات، تبدیل می‌شوند که افراد بخواهند برای درک بیشتر از آن‌ها استفاده کنند. اطلاعات، داده‌های خلاصه‌ای هستند که گروه‌بندی، ذخیره، پالایش و سازماندهی شده‌اند تا بتوانند معنی‌دار شوند. اطلاعات زمانی ارزش پیدا می‌کنند که برای یک بُعد خاص، یک فرد خاص، یک هدف خاص و در زمان خاص گردآوری و آماده شوند، لذا اطلاعاتی که برای یک مدیر، جنبه‌ی اطلاعاتی دارد، برای مدیر دیگر ممکن است اصلاً ارزشی نداشته باشد.

انواع اطلاعات

دولتمردان اکثراً روز خود را با خواندن گزارش‌های اطلاعاتی آغاز می‌کنند و به پایان می‌برند. اطلاعات دقیق، شرط لازم تصمیم‌گیری درست است و اطلاعات غیردقیق و نادرست می‌تواند فاجعه به بار آورد. اطلاعات را از نظر دامنه آن، معمولاً در ۳ دسته جای می‌دهند: ۱. راهبردی (استراتژیک، گاه به آن ملی هم می‌گویند)؛ ۲. تاکتیکی (گاه به آن جنگی یا نظامی هم می‌گویند)؛ ۳. ضد جاسوسی.

۱. اطلاعات راهبردی:

از این میان، اطلاعات راهبردی دامنه گسترده‌تری دارد و آنچه به توانایی‌ها و مقاصد کشورهای دیگر مربوط می‌شود، در این دسته قرار می‌گیرد.

۲. اطلاعات تاکتیکی

به آن‌گونه از اطلاعات گفته می‌شود که فرماندهان نظامی در جبهه‌ها یا برای انواع عملیات و اقدامات نظامی، به آنها نیازمندند. البته مرز میان این گونه‌ها به سبب تحولات سریع فناوریانه در سالهای اخیر، دستخوش نوسان‌های بسیار شده است. برای مثال، ممکن است فرمانده میدان جنگ برای تصمیم‌گیری دقیق و سریع به همان اطلاعاتی نیازمند باشد که رئیس‌جمهور یا شورای امنیت ملی به آن نیاز دارد.

همچنین دروین (۱۹۷۶) و (۱۹۷۷) سه نوع اطلاعات را مطرح می‌کند:

- اطلاعات عینی یا بیرونی که واقعیت را توصیف می‌کند.

- اطلاعات ذهنی یا درونی که تصویر یا نقشه شناختی ما از واقعیت را نشان می‌دهد. این نوع اطلاعات عبارت است از ساختارهایی که ما به واقعیت می‌بخشیم.

- اطلاعات معنابخشی که مراحل و رفتارهایی که به ما اجازه می‌دهد تا بین اطلاعات بیرونی و درونی برای درک جهان حرکت کنیم را تحت تأثیر قرار می‌دهد، و معمولاً بر اساس همین درک نیز عمل می‌کنیم.

روبن (۱۹۹۲) اطلاعات را به عنوان مفهوم‌سازی در سه رده قرار می‌دهد.

➤ اولین رده که محیطی است، اطلاعات را به عنوان مصنوعات محیطی و بازنمایی‌های محیطی در نظر می‌گیرد، از جمله: داده‌های محیطی، محرکها، پیام‌ها یا اشارات و راهنمایی‌ها.

➤ رده دوم اطلاعات آن است که درک و بازنمایی درونی و فردی است. در این معنا اطلاعات چیزی است که برای استفاده توسط یک موجود زنده پیکربندی شده و انتقال داده می‌شود. این اطلاعات بازنماییهای درونی است که شامل شبکه‌های معنایی و شخصی، تصاویر، قواعد یا ذهن است.

➤ سومین نوع اطلاعاتی عبارت است از گفتگو قرار گرفته، و ارزیابی شده است. این، ساختار اجتماعی مصنوعات، بازنمایی‌ها و ادراکات با ساختار اجتماعی که مورد اطلاعات است.

دانشمند دیگر، مایکل باکلند (۱۹۹۱الف) کاربردهای اصطلاح اطلاعات را در سه دسته به شرح زیر قرار میدهد:

✓ اطلاعات به عنوان فرآیند، که به عمل اطلاع دادن، انتقال اطلاعات و اینکه چگونه حالت دانش یک فرد تغییر می‌کند، اشاره دارد

✓ اطلاعات به عنوان دانش کاربردی از این اصطلاح، که اشاره دارد به آنچه که در اولین دسته بندی یعنی دانش انتقال داده شده، ادراک می‌شود.

✓ اطلاعات به عنوان شیئی که در آن اشیاء مانند دادهها و اسناد به عنوان اطلاعات مورد اشاره قرار می‌گیرند، زیرا آنها به عنوان چیزی که حاوی اطلاعات هستند، در نظر گرفته می‌شوند.

نوع دسته بندی اخیر از واژه اطلاعات مشابه دسته بندی باکلند توسط مک کری دای و رایس (۱۹۹۹) صورت گرفته است. این دانشمندان چهار مفهوم سازی متمایز از واژه اطلاعات به شرح زیر شناسایی کرده اند:

❖ اطلاعات به عنوان یک منبع یا کالا؛ یعنی اطلاعات چیزی است که میتواند تولید، خریداری، تکرار، توزیع، فروخته، دستکاری، انتقال و کنترل شود. برای مثال، پیامی که از فرستنده به گیرنده همراه با نوعی معاوض یا بدون معاوض ارسال می‌شود.

- ❖ دومین نوع، اطلاعات به عنوان داده در محیط است. به عبارتی دیگر اشیاء، مصنوعات، صداها، بوها، رخدادها که میتوانند در محیط ادراک شوند. این نوع اطلاعات دارای توان بالقوه برای انتقال غیرارادی است. مثل زمانی که فردی، پدیده های طبیعی را مشاهده و تفسیر میکند.
- ❖ سومین نوع، مفهوم اطلاعات به عنوان بازنمایی دانش است، مانند اطلاعاتی که در مدارک، کتابها و نشریات ادواری ارائه میگردد.
- ❖ چهارمین نوع اطلاعات عبارت است از بخشی از فرآیندهای ارتباط. به عبارت دیگر، در این جا اطلاعات معنایی است که توسط مردم طی زندگی خود و تلاش برای معنا بخشیدن به دنیای خویش ایجاد میشود

منابع اطلاعاتی

منابع اطلاعاتی به سه دسته تقسیم می شوند:

-شناسایی و جاسوسی هوایی و فضایی

-استراق سمع الکترونیکی

-کشف کدها و مأموران مخفی که به عملیات معمول جاسوسی مشغول اند.

در ادامه اسناد(فایل های) الکترونیکی که در نقش اطلاعات(اطلاعات الکترونیکی) می باشند، شرح داده می شود:

اطلاعات کالایی فناپذیر است. در هیچ زمانی نگهداری از حافظه ثبت شده بشری برای جامعه این همه دشواری به همراه نداشته است. ظهور فناوری های دیجیتال و استفاده روزافزون و پیچیده از آنها در سازمان های جدید تاثیر چشم گیری در ماهیت، اهمیت و حفظ «سند» داشته است.

با ظهور فناوری های جدید، تعداد اسنادی که به شکل الکترونیکی تولید می شوند، افزایش یافته است و این امر وابستگی شدید سازمان ها را به این فناوری ها به دنبال داشته است، به نحوی که امروزه تمام سازمان های دولتی و خصوصی، به طور روزانه و مستمر برای انجام فعالیت هایشان، اسنادی را به شکل الکترونیکی تهیه، تولید، یا دریافت می کنند. بنابراین با توجه به

افزایش حجم اسناد الکترونیکی، مسائل مربوط به سازمان‌دهی، حفظ و نگهداری، پردازش و مدیریت آنها به عنوان مسئله‌ای مهم مطرح می‌شود.

فایل‌های الکترونیکی و ویژگی‌های آن

فایل-اسناد رقمی به اشیایی که از ابتدا توسط ایجاد رایانه شده‌اند یا در یک مرحله از چرخه عمر خود به روش رایانه‌ای تولید، منتقل، مرتبط و نگهداری شده‌اند، اطلاق می‌شود. اسناد الکترونیکی را می‌توان مدارکی خواند که اغلب ویژگی‌های اسناد سنتی را حفظ نموده و با عنوانی مشخص و منظم و به صورت الکترونیکی تولید، نگهداری و توزیع می‌شوند و افزون بر آن دارای قابلیت‌های جستجو، بازیابی، چاپ و ذخیره‌سازی اطلاعات به شکلی صحیح، سریع و دقیق توسط کاربران متعدد بوده و همواره روزآمد می‌شوند. آشنایی با ویژگی‌های اسناد الکترونیکی بسیار مهم است و به آرشویست‌ها برای شناخت و مدیریت این گونه اسناد کمک شایانی می‌کند. در ادامه با چند ویژگی اسناد الکترونیکی آشنا می‌شویم.

❖ یکی از مهمترین ویژگی متمایز اسناد الکترونیکی این است که می‌توان آنها را تکثیر نمود. اگرچه دستگاه‌های فتوکپی، کپی‌برداری از اسناد کاغذی را تسهیل نموده‌اند، اما تکثیر و انتشار کپی‌های الکترونیکی بسیار آسان‌تر و سریع‌تر است.

❖ یکی دیگر از ویژگی‌های نسخه الکترونیکی یک سند این است که احتمال دارد با کپی پرینت شده آن یکی نباشد و ممکن است تنها در جریان بررسی نسخه الکترونیکی، اطلاعات مخفی شده مهم آن قابل رؤیت باشد. در نتیجه داشتن کپی الکترونیکی یک سند یا مدرک می‌تواند نسبت به پرینت به ظاهر کامل آن، اطلاعات بیشتری را به ما ارائه دهد.

❖ معمولاً رایانه‌ها اطلاعات را در محل‌هایی از قبیل فایل‌های ثابت وقایع و سربرگ اسناد ذخیره می‌کنند که عموماً در دسترس کاربران قرار ندارند. بسیاری از کاربران از انواع اطلاعاتی که توسط سامانه‌های رایانه‌ای ردگیری و ذخیره می‌شوند مطلع نیستند.

❖ اسناد الکترونیکی را می‌توان به صورت بسیار فشرده‌ای ذخیره کرد. این عمل سبب می‌شود تا جابه‌جایی و نقل و انتقال اسناد الکترونیکی و از بین بردن آنها نسبت به اسناد و مدارک کاغذی به مراتب آسان‌تر شود.